

orsøkum liggja í innflutningsliðnum. Hesi avgjöld eru upprunaliga bert ætlað til figgjan (fiska avgjöld), men hava so við og við ført nakað av verju við sær, sum føroysk framleiðsluvirkið hava notið gott av.

Viðurskiptini við GATT

GATT (General Agreement on Tariffs and Trade) er eitt felagsheiti fyri nakrar avtalur, ið royna at tryggja mest møguligan frihandil landanna millum. Mestum øll lond við marknaðarstýrdum búskapi eru limir. Danmark hevur verið við síðan byrjanina í 1948. Í 1954 varð boðað frá, at Føroyar vóru umfataðar av GATT.

Hetta merkir, at toll-lækkingar sambært GATT koma eisini føroyskum vörum til góðar.

Føroyar hava ikki áttikið sær serligar skyldur undir GATT-sáttmálanum.

Danska stjórnin hevur grundgivið hetta við, at Føroyar formelt ikki hava toll, og at føroysku figgjar-gjöldini verða upprædd av danskum vörum eins og av vörum úr øðrum londum.

Føroyar og EFTA

Danmark var við í europeisku frihandilssam-gonguni EFTA, frá tí, at hon tók við í 1960. Sambært EFTA-sáttmálanum kundi danska stjórnin boða frá, at Føroyar vóru umfataðar, og hendi hetta í 1967. EFTA-limaskapurin bar við sær eina skyldu til at avtaka innflutningsgjöldini í tann mun, teg varð føroyska framleiðslu. Føroyar finga eina langa tillagingartíð, sum tað eisini eydnaðist at fáa longda uppafur meir, við tí úrsliti at tað Føroyar saman við Danmark fóru út úr aftur EFTA 31/12 1972, var av-tøkan av føroysku gjöldunum framvegis ikki byrjað.

Føroyar og EF

Í sáttmálanum um upp-tøku Danmarkar í EF var ein serlig protokoll um Føroyar, sum gav føroyingum høvi at bíða í 3 ár við at boða frá, um Føroyar skuldu vera umfat-aðar av EF-sáttmálanum. Sum kunnugt avgjörður føroyingar á vári 1974 at boða frá, at Føroyar tóku ikki av tilboðnum um limaskap.

Síðani var samráðst við EF-myndugleikarnar um eina handilsskipan.

Henda skipan, sum kom í gildi 1. august 1974, og sum verður útgreinað nærri seinni, bar í høvuðs-

heitinum í sær tollfrælsi ella munandi tollniður-skurð á føroyskum idnaðarvörum og á nokrum føroyskum fiskavörum.

Afturfyri fekk EF ein 40%-s niðurskurð av innflutningsgjaldinum á ávisum grønmeti.

Avgjört varð, at gamla føroyska tollfrælsið í Danmark skuldi standa við og somuleiðis EFTA-tollfrælsið á idnaðarvörum, fiskaflokkum og viðgjörðum fiskavörum í Bretlandi.

Føroyar og EFTA-lond

Eftir at Danmark í 1973 var farið úr EFTA og uppi EF og Føroyar høvdu fylgt við Danmark út úr EFTA, men ikki inn í EF, hingu Føroyar í einum handilspolitiskum tómrúmi.

Nevnt er, hvussu sam-handlin við EF varð skipaður.

Norðanlond vóru øll við í EFTA (Finnland tó bert lutvist). Samráðst varð við Norðanlondini um at fáa tey at halda fram við at geva føroyskum vörum EFTA-tollviðgerð. Hesum eftirlíkaði bæði Ísland, Noreg, Svøríki og Finnland.

Síðan varð roynt eisini at fáa líknandi skipanir í lag við Sveits og Eystur-riki, men teir sýttu, tí at teir hildu slíkt vera í stríð við GATT-reglurnar.

Alment um toll á fiskavörum

Tey flestu lond nýta ta so-nenddu CCN-tollskránnu, ið er uppbygd soleiðis, at fyrst verða ráverurnar nevndar og síðani tær meira viðgjörðar vørurnar.

Sum dømi um hetta kann visast á hjálagda skjal, sum visir úrdrátt úr dansku EF-tollskránni.

Hjá flestu londum er tollingin soleiðis, at rá-vörur ella lítið viðgjörðar vørur verða tollaðar lágt, meðan lídnar vørur verða tollaðar høgt.

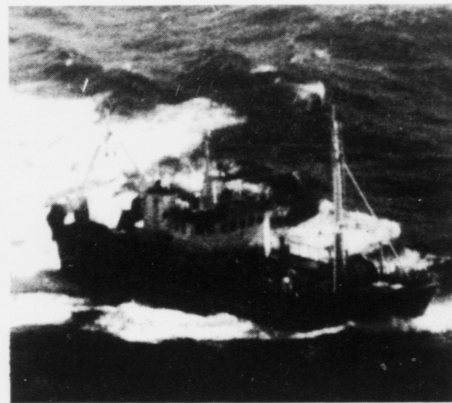
Á henda hátt verður virðisøkingin, sum stendst av tilvirkingini, ofta tollað rættiliga hart.

Týðiligt dømi um slíkan tollpolitikk er hjálagda talva, ið visir úrdrátt úr tollskránni hjá USA.

Her sæst, at tollurin á óviðgjörðum fiski, er lítill og eingin, meðan tollurin á meira viðgjörðum fiski, er munandi hægri.

Í londum, sum ongan fiskiskap av týðningi hava, er tollurin á fiskavörum yvirhøvur lágur ella als eingin.

Sum dømi um hetta kann visast á hjálagda skjal viðvíkjandi sveitsiskum tollskránni, sum visir, at tað næstan bert eru

sil, ið verða tollað, av tí at hetta er at kalla einasti fiskur, ið verður fram-leiddur í hesum landi.

Fiskavrutollurin hjá EF er meira ógreiður, m.a. tí at hann er eitt miðal-virði av tollinum hjá upp-runaliga 6 ymskum londum við ymskum áhugamállum.

Lond við bæði fiskiveiði og fiskaidnaði nýta ofta sonevndu tollsuspens-ionir, alto bráðfeingis tollavtøku, á óviðgjörðum fiski til tess at skaffa sinum egna idnaði tollfria ráveru, ta ið idnaðurin ikki fær nóg mikið frá inn-lenskum fiskimonnum.

Sum nevnt geva GATT-lond yvirhøvur hvørjum øðrum nakrar tollniður-skurðir. Harumframt kunnu lond sambært handilsavtalar hava givið øðrum londum tollfyrir-munir. Hetta er t.d. gald-andi fyri EF mótvægis einum stórum tali av øðrum londum bæði EFTA-londum, Miðalhavs-londum og teim fyrrver-andi hjálandunum.

Nevnt kann í hesum sambandi, at Grønland eftir at vera farið út úr EF hevur stóðu sum OLT-land (oversøiske lande og territorier), og sostatt nýtur tollfrælsi í EF. Tó er tollfrælsið á fiskavörum treytað av eini fiskivinnu-avtalu ímillum Grønland og EF.

Samanknýtið millum fiskirættindi og tolllættar á fiskavörum er ikki heilt ókent í øðrum færum heldur.

Sum dømi kann nevntast, at tolllættar á íslenskum fiskavörum í EF í fleiri ár ikki komu í gildi orsakað av sonevnda toskastríðnum.

Kanada hevur boðið Portugal, Spania og EF kvotur í býti fyri handils-sømdir til kanandiskar fiskavørur.

Nú, ið EF skal viðkast til eisini at umfata Spania og Portugal, hevur EF eisini gjørt vart við hetta samband. Tað hava teir millum annað gjørt við at fínnafturfæra tollin á turkaðum og saltaðum toski,

sum annars hevði verið niðurlagdur í nógv ár. Hetta verður gjørt fyri at standa sterkari í komandi fiskiveiðisamráðingum við Noreg og Kanada. Hesin salt- og turkfiska-tollur rakar eisini Ísland, men ikki Føroyar.

Handilsskipanin millum Føroyar og EF

Sambært ráðsfyriskipan nr. 2051/74 um tolling í EF av ávisum vörum úr Føroyum fáa Føroyar 80% niðurskurð í tollinum av idnaðarvörum og umleið sama niðurskurð á úr-valdum fiskavörum. Fyri føroyskan innflutning í Danmark varð tollfrælsið varðveitt, men tó kunnu vørur, ið innfluttar eru í Danmark sambært tollfrælsinum í dansku tolllóginu ikki útflytast úr Danmark til onnur EF-lond, uttan at verða tollaðar.

Í Bretlandi er tollurin á summum vörum, nevnliga teimum gomlu EFTA-vörum, 0. Í 1979 avtók EF av sinum eintingum tey seinastu 20% íni av tollinum á idnaðarvörum, men ikki á fiskavörum.

Í hjálagda skjali verður vist á, hvørjar vørur ið eru umfataðar av hesi toll-skipan, og hvat ið tollurin er á hesum vörum yvirhøvur og fyri føroyskar vørur, ávikavist í Bretlandi og í restini av EF.

Tað er greitt, at ikki bar til í 1974 at fáa øll ynski uppfyllt.

Tað var lætt at fáa tollfrælsi á saltfiski, tí tann tollurin var kortini niðurlagdur tá. Tað eydnaðist at fáa tolllætta á frystum fiskaflokkum.

At fáa tær royktu vørurnar við eydnaðist ikki. Heldur ikki tær feskuvørurnar. Fyri ráfiskin hevur helst ikki verið strongt so hart á.

Nógv varð gjørt fyri at fáa tollfrælsi á súrgaðum síldaflokkum, men hesin fyrirumtur hvarv nógur fá ár seinni saman við síldini. Tað kundi komið væl við

at fingið tollfrælsi á feskum, frystum fiskaflokkum og av royktum vörum. Eitt annað mál er fiskafars, sum haldsliga er mest at líkna við flakablokk, men sum kortini verður tollað sum heilur fiskur, og tí ikki hevur nakran tolllætta.

Roynt hevur verið fleiri ferðir at liggja framvið fyri at fáa viðkað talið av vörum við tolllætta, men hetta hevur ongantið enn rættiliga ligið fyri.

Tað mest áhugaveði á tí sambandi, sum her verður viðgjört, nevnliga vør-menning, er tó, at vit hava næsta óskert tollfrælsi ella tolllætta fyri kap. 16.04: Viðgjörðar fiskavørur burtur úr botnfiski.

Kap 16.04.G11: Aðrar viðgjörðar fiskavørur, hevur tollfrælsi/niðurskurð, tó við einum undantaki, nevnliga vørur úr royktum upsa, tað ið týskarar nevna "Seelachs".

Orðingin av hesum undantaki visir, at eisini aðrar viðgjörðar vørur av royktum rátilfari úr botnfiski kunnu fáa tollfrælsi.

Tað er sostatt greitt, at hesi seinastu 10 árin hava tollviðurskiptini í EF ikki verið til hindurs fyri menning av viðgjörðum fiskavörum úr botnfiski til EF-londini.

Sum heild er tollskipanin fyri føroyskar vørur í EF soleiðis, at hon við atolla ísfisk og geva tolllætta fyri fryst flok og fyri meira viðgjörðar botnfiskavørur, í grundini gevur føroyska fiskiðnaðinum eina tollverju.

Tollur á føroyskum vörum í EFTA-londunum

Av Norðanlondum er tað helst Svøríki, ið hevur áhuga sum innflytaramarknaður.

Tollurin á fiskavörum í Svøríki er ikki serliga høgur. Hinegin hava teir nógur vörugjöld, sum raka allan innflutning.

Tað serliga við Svøríki er, at teir hava sýtt fyri at geva føroyingum tollfrælsi fyri vörur í kap. 16, t.e. viðgjörðar fiskavørur.

Hetta kann tykjaðst lógið, av tí at øll EFTA-lond, EF-lond og menn-ingarland fáa tollfrælsi fyri hear vørur, bert ikki føroyingar.

Dúgliga hevur verið roynt at beina fyri hesum mismuni, men higartil uttan úrslit.

Sveits er ein marknaður, sum burtursæð frá sílum, er heilt opin fyri føroyskum vörum í kapping við aðrar.

USA

Í USA er lítill ella eingin tollur á fiskablokki og -flokkum, men hægri tollur

á viðgjörðum vörum.

Tað er tí trupult at koma inn á amerikanska marknaðin við meiri viðgjörðum vörum.

Tó eru royktar vørur rættiliga lágt tollaðar í USA.

Japan

Tollurin á fiskavörum í Japan er fyri GATT-lond umleið 3-10% á feskiskum og 10-15% á viðgjörðum vörum.

Eisini eru japanarar kendir fyri at duga væl at nýta tað, sum nevnt verður "ikke toldmæssige handelshindringer", sum t.d. heilsukrøv.

Tað týðningarmesta við japanska marknaðinum er tó helst at duga at laga seg eftir teimum serligu brúkarakrøvunum, ið hesin marknaður setir. Tað sigst, at eru góðskukrøvin hjá teimum uppfyllt til lítar, eru teir til reiðar at gjalda ein rættiliga høgan pris, soleiðis at tollurin ikki er nógur álvarssom forðing fyri handil. Og, sum nevnt er Japan í dag heimsins størsti innflytari av fiskavörum.

Niðurstøða

Frammanfæyri havi eg í stuttum roynt at greiða frá teimum toll- og innflutningstreytum, ið føroyskar fiskavørur mæta, tá tær verða seldar til okkara týðningarmestu marknaðarlond.

Sum tað skilt, er tollurin so ójavnur frá vöru til vöru og frá landi til land, at tað er ógvuliga týðningarmikið at gera sær tollstøðuna greiða, áðrenn farið verður í holt við at arbeiða uppá eina nýggja vöru til ein nýggjan marknað.

Ein vora kann vera høgt tollað í einum landi og lágt tollað í einum øðrum.

Hinegin er skeivt at stara seg blindan upp á tollin. Gevur eitt land við hægri tolli munandi hægri pris, verður kortini meira eftir til føroyska útflytaran.

Tað mest hugvekjandi fyri teir, ið skulu arbeiða við vörumenning, er, at vit beint sunnan fyri okkum hava ein marknað við umleið 1/4 milla. fólkum, sum 1. januar 1986 fer at hava eitt fólkatal oman fyri 300 mió., og sum gevur okkum munandi tolllætta og lutvist tollfrælsi fyri viðgjörðar fiskavørur.

Hetta er sjálvsagt hugvekjandi, men hetta er einki nýtt, hetta hevur verið almanna kunnugt síðan 1974. Kortini vil eg vóna, at tað at verða mintur um hesi viðurskipti kann geva monnum hug at fara til verka, og fari eg tí at enda at ynskja teimum góðan arbeiðshug!